

حیات و بقای تالاب‌ها در پرتو حقوق بین‌الملل

سمیه رسول‌پور نالکیاشری*، دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل و مدرس دانشگاه، مرکز تحصیلات تکمیلی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

علیرضا حجت زاده، استادیار دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

E-mail*: rasoulpour_somayeh@yahoo.com

دریافت: ۱۳۹۳/۰۹/۲۵ - پذیرش: ۱۳۹۴/۰۳/۲۶

چکیده

تالاب‌ها به‌عنوان بخشی از محیط‌زیست از ارزش بوم‌شناختی بسیار مهمی برخوردار می‌باشند. با توجه به اینکه روند و توالی زیست موجودات آبرزی و غیرآبرزی در بوم‌سازگان‌های تالابی سریع‌تر از حالت عادی است. هرگونه دخل و تصرف در چرخه زیستی یک تالاب می‌تواند صدمات جبران‌ناپذیری بر ساختار گیاهی و جانوری آن وارد نماید. تالاب‌ها مولد محیط جهانی هستند و به‌عنوان بوم‌سازگان‌های غیر قابل جایگزین شناخته می‌شوند. بنابراین حیات و بقای آنها برای حفظ تعادل در کل ساختار محیط‌زیست حائز اهمیت است. توسعه ناهنجار ساختارهای اجتماعی و اقتصادی برای افزایش سطح رفاه بشریت در قرن اخیر و استفاده بی‌رویه از تالاب‌ها و تبدیل آنها به زمین‌های زراعی بدون اطلاع از ویژگی‌های مناطق تالابی، باعث نابودی گسترده این بوم‌سازگان‌ها شده‌است. با توجه به این نکته که حفاظت از تالاب‌ها نقش موثری در توسعه پایدار و کنترل تغییرات شدید آب و هوایی دارد، لزوم افزایش سطح آگاهی عمومی در مورد اهمیت حفاظت از تالاب‌ها به‌عنوان تنظیم‌کننده رژیم آب‌ها با آغاز دهه هفتاد میلادی نظر تابعان حقوق بین‌الملل را به خود جلب نمود. حقوق تالاب‌ها به‌عنوان یکی از بنیادی‌ترین حقوق نوین، شاخه‌ای از حقوق بین‌الملل محیط‌زیست است که برای اولین بار در قالب کنوانسیون بین‌الدولی ۱۹۷۱ رامسر تجلی یافت. این پژوهش سعی دارد ضمن معرفی اجمالی تالاب‌ها و بیان دلایل اهمیت آنها در چرخه محیط‌زیست، به بررسی قواعد و مقررات بین‌المللی موجود و اثر آنها بر حفاظت و صیانت از تالاب‌ها و بیان چالش‌های موجود در اعمال هر چه بهتر قواعد بین‌المللی در این زمینه بپردازد.

واژه‌های کلیدی: بوم‌سازگان، تالاب، کنوانسیون ۱۹۷۱ رامسر، محیط‌زیست.

۱- مقدمه

حقوق بین‌الملل به‌طور فزاینده‌ای مسایل زیست‌محیطی را از موضوع‌های حاشیه‌ای به مسایل مهم در اولویت نظام بین‌الملل منتقل کرده‌اند. نظام حقوقی بین‌الملل محیط‌زیست ترکیبی از حقوق عرفی، معاهده‌ها، نهادها و به‌کارگیری فرامرزی حقوق محیط‌زیست داخلی است (موسوی، ۱۳۹۲). یکی از مجموعه فعالیت‌های محیط‌زیستی در عرصه بین‌المللی طرح حفاظت از تالاب‌ها است. حفاظت از تالاب‌ها، بخش مهمی از برنامه

در سال‌های اخیر اهمیت حفظ محیط زیست بر کسی پوشیده نمانده است. معضل‌های جدید محیط زیست مسایل متعددی از جمله: آب و هوا، گرم‌شدن دمای زمین، سوراخ‌شدن لایه اُزن، ذوب‌شدن یخ‌ها، بالا آمدن سطح دریاها، تخریب جنگل‌ها، آلودگی آب‌ها، نبود و تخریب تالاب‌ها و بسیاری مسایل دیگر را در بر می‌گیرد. از آنجا که تهدیدهای زیست‌محیطی در درازمدت خطرات بالقوه بسیاری را برای حیات بشر به‌همراه خواهد داشت، تابعان

مرز آن مقدور نخواهد بود که البته تعیین حریم تالاب نیز با موانعی خاص همراه است:

- تنوع زیاد شکل‌های تالاب اعم از دریایی، ساحلی و خشکی؛
- تغییرات قابل ملاحظه سطح آب در طول سال؛
- وجود عوارض بسیار کم توپوگرافیک در بیشتر تالابها.

۲-۳- انواع حریم

تالاب، یکی از منابع آبی و در ردیف آب‌های سطحی به‌شمار می‌رود (رشیدی، ۱۳۸۹). داگلاس می‌نویسد: "تالاب‌ها به سه دسته بزرگ تورب‌زارها، زمین‌های باتلاقی^۵ و مرداب‌ها^۶ طبقه‌بندی می‌شوند. در محدوده هر یک از این طبقه‌بندی‌ها نیز تالاب‌های متنوع دیگری وجود دارد."

۳- ویژگی‌های علمی و حقوقی تالاب

تالاب، یکی از منابع آبی و در ردیف آب‌های سطحی به‌شمار می‌رود (رشیدی، ۱۳۸۹). داگلاس می‌نویسد: "تالاب‌ها به سه دسته بزرگ تورب‌زارها، زمین‌های باتلاقی^۵ و مرداب‌ها^۶ طبقه‌بندی می‌شوند. در محدوده هر یک از این طبقه‌بندی‌ها نیز تالاب‌های متنوع دیگری وجود دارد."

۳-۱- مفهوم علمی

تالاب بخشی از بوم‌سازگان می‌باشد که ویژگی مشترک بین محیط‌های مرطوب و کاملاً خشک را در خود جای می‌دهد.^۷

تالاب در مفهوم علمی دارای تعاریف بسیار زیادی می‌باشد که البته مجموعاً به دو گروه اصلی و عمده تعاریف موسع و مضیق تقسیم می‌شوند.

تعریفی که کنوانسیون رامسر از تالاب ارائه داده یک تعریف موسع می‌باشد. مطابق کنوانسیون مذکور، تالاب شامل مناطقی همچون کفه‌های گلی، مانگروها، مصب‌ها، دریاچه‌ها، مرداب‌ها، بسترهای علفی دریایی و حتی برخی دریاچه‌های شور می‌شود. در تعاریف مضیق، تالاب‌ها صرفاً به نام "اکوتون" شناخته شده‌اند. اکوتون به مناطقی

زیست کره‌ی کارشناسان یونسکو می‌باشد. هدف از این برنامه توسعه پایه‌های علوم طبیعی و اجتماعی برای استفاده منطقی و حفاظت از منابع زیست‌کره برای بهبود رابطه بین انسان و محیط‌زیست و پیش‌بینی اثرات اقدام‌های امروز در زندگی فردای بشر و جهان است.

کنوانسیون تالاب‌ها (رامسر-۱۹۷۱) معاهده بین‌الدولی است که مأموریت آن "حفاظت و استفاده معقول" از تمام تالاب‌ها از طریق اقدام‌های محلی، منطقه‌ای، ملی و همکاری‌های بین‌المللی برای دستیابی به توسعه پایدار در سراسر جهان می‌باشد. در پژوهش حاضر سعی شده با بررسی اجمالی مفهوم علمی و حقوقی تالاب، اثرات تدوین و تصویب کنوانسیون رامسر و چالش‌های پیش‌روی آن تحلیل گردد.

۲- تالاب چیست؟

۲-۱- اهمیت تعیین حریم تالاب

تالاب‌ها بر خلاف دیگر بوم‌سازگان‌های موجود در خشکی همچون کویر یا جنگل معمولاً دارای حد و مرز ثابت و مشخصی نمی‌باشد و با توجه به اینکه تالاب پهنه وسیعی از آب است بیشتر مورد تهدید و تخریب قرار می‌گیرد. بنابراین تعیین مرز و حریم تالاب یک اقدام اساسی در مدیریت خردمندان آن محسوب می‌شود. به‌طور خلاصه اهمیت تعیین حریم تالاب در چهار محور اساسی به قرار زیر دسته‌بندی می‌شود:

- آمایش سرزمین؛

- تسهیل در مدیریت تالاب؛

- رفع مشکلات مطالعات EIA و افزایش دقت این مطالعات در حاشیه تالاب‌ها؛

- تعیین ارزش اقتصادی تالاب.

۲-۲- موانع تعیین حریم

تالاب به‌عنوان بخشی از محیط‌زیست از ارزش بوم‌شناختی بسیار بالایی برخوردار است. همان‌طور که بیان شد مدیریت علمی تالاب جز از طریق تعیین دقیق

بوده تا شرایط لازم برای به وجود آمدن وضعیت آبی را فراهم نماید.

۳-۲-۳- تعریف کنوانسیون رامسر ۱۹۷۱

از لحاظ کنوانسیون حاضر، تالاب شامل مردابها، باتلاقها، لجنزارها یا آبهای طبیعی یا مصنوعی اعم از دائمی یا موقت است که آبهای شیرین، تلخ یا شور در آن به صورت راکد یا جاری یافت شود. از آن جمله آبهای دریا که عمق آنها در پایینترین نقطه جزر از شش متر تجاوز ننماید.

۴- طبقه بندی تالاب

طبقه بندی تالاب یک فرآیند عمیق و پیچیده است، زیرا هرگونه تغییر در ویژگیهای تالاب باعث بسط طبقه بندیهای موجود می شود.

در جهان تالابهایی در اندازه میکرو که احتمالاً مسکن گونه ای بسیار نادر بومی است تا تالابهای گسترده که از آب دریاچه ویکتوریا و رود نیل تغذیه می شوند وجود دارد. تالابها سیستم های دینامیکی هستند که بطور مداوم در حال تغییر می باشند.

تالابها با توجه به نوع خاک، گیاهان و جانوران موجود در آن از یکدیگر متمایز می شوند. به طور مختصر می توان گفت تالابها به سه دسته کلی به قرار زیر تقسیم می شوند:

۴-۱- تالابهای تحت تأثیر جریان رودخانه ای

این گونه تالابها نزدیک آبهای روان و تحت تأثیر جریانهای رودخانه ای به وجود می آیند. تالابهای موجود در مصب^۱ رودخانه ها و مانگرو و جنگل های جزر و مدی^۲ از مهم ترین این تالابها می باشند.

۴-۲- تالابهای که تحت تأثیر رودخانه نیستند

در این دسته از تالابها آبهای روان و رودخانه ها در ایجاد یک محیط تالابی نقشی ندارد، مانند تالابهای دریایی یا سواحل باز^۳ و صخره های مرجانی^۴.

اطلاق می شود که بین دو یا چند جامعه متمایز با محیط زیست آبی و خشکی قرار گرفته باشند. در اینجا این سوال مطرح می شود که کدام یک از تعاریف موسع یا مضیق در جهت مدیریت خردمندانه تالابها کارآمدتر خواهد بود؟

در پاسخ باید اذعان داشت، کنوانسیون رامسر که می توان آن را تنها سند بین المللی زیست محیطی برای حفاظت از تالابها دانست، تعریف موسع از تالاب را تصویب نمود و مدیریت یکپارچه منابع آبی برای کسب هر چه بهتر اهداف کنوانسیون را در گرو به کارگیری تعریف موسع از مفهوم تالاب دانست.

۳-۲-۳- مفهوم حقوقی

پس از بیان مفهوم علمی تالاب لازم است به برخی از مهم ترین تعاریف حقوقی در زمینه تالاب اشاره نمود.

۳-۲-۱- بخش نامه شماره ۳۹ آمریکا

یکی از قدیمی ترین تعاریف ارائه شده از تالاب که هنوز هم توسط متخصصان و مدیران مورد استفاده قرار می گیرد تعریف ارائه شده در بخش نامه ۳۹ آمریکا است که توسط سازمان شیلات و حیات وحش آمریکا تهیه شده است. واژه تالاب به مناطق پستی اطلاق می شود که توسط آب کم عمق دائمی و یا موقتی پوشیده شده و معمولاً مملو از گیاهان آبی می باشد. در این تعریف آبهای دائمی رودخانه ها، مخازن سدها و دریاچه های عمیق وارد نشده است.

سازمان شیلات و حیات وحش آمریکا در سال ۱۹۷۹ تعریف سال ۱۹۵۶ را مورد بازنگری قرار داد و تالابها را اراضی بینابینی سیستم های خشکی و آبی دانست که در آنها سفره آب معمولاً روی سطح زمین و یا نزدیک به آن و یا اراضی پوشیده از آب کم عمق می باشد.

۳-۲-۲- تعریف کانادا

تالابها در قانون ۱۹۷۹ کانادا بدین گونه تعریف شده اند: اراضی هستند دارای خاکهای مرطوب و سطح سفره آب در نزدیکی و یا بالاتر از سطح زمین و یا زمین به مدت کافی شامل خاکهای هیدریک، پوشش گیاهی مرطوب

۴-۳- تالاب‌های داخلی^{۱۲}

در خصوص تالاب‌های داخلی باید بین انواع زیستگاه‌های فصلی یا دائمی از یک سو و تالاب‌های دارای حجم قابل توجه و یا ناچیز آب از سوی دیگر تمایز قایل شد. از مهم‌ترین انواع این تالاب‌ها می‌توان به تالاب‌های موجود در سواحل رودخانه‌ها^{۱۳}، تالاب‌های مردابی^{۱۴}، جنگل‌های باتلاقی^{۱۵} و تالاب‌های رودخانه‌ای^{۱۶} اشاره کرد.

با تدوین کنوانسیون رامسر، تالاب‌ها از نظر منشأ به پنج دسته تالاب‌های دریاچه‌ای، تالاب‌های رودخانه‌ای، تالاب‌های مردابی، تالاب‌های دریایی و تالاب‌های مصبی یا دهان‌گاهی تقسیم شدند که به نظر می‌رسد این طبقه‌بندی از تمام انواع دیگر آن پیشرفته‌تر و جامع‌تر است.

۵- ارزش تالاب‌ها

همان‌طور که بیان شد تالاب از بوم‌سازگان‌های بسیار حساسی می‌باشد که هرگونه تحریک یا تخریب زیست محیطی می‌تواند لطمات جبران‌ناپذیری به چرخه زیست آن وارد سازد و بنابراین درک ارزش و فواید تالاب برای حراست از آن بسیار اهمیت دارد.

تاکنون تلاش‌های زیادی برای ارزیابی ارزش‌های تالاب صورت گرفته ولی متأسفانه اغلب به مسایل اقتصادی و مالی توجه شده و جنبه‌های اخلاقی و فلسفی آن کمتر مورد توجه قرار گرفته است (Mitsch & Gosselink, 2000).

بر طبق کنوانسیون‌های بین‌المللی زیست‌محیطی، تالاب جزء ثروت‌های طبیعی و در ردیف مشترکات جهانی شمرده شده است. بنابراین در حقوق بین‌الملل، دولت‌هایی که در سرزمین خود تالاب داخلی یا مرزی داشته باشند در قبال عدم حفاظت از آنها مسئولیت بین‌المللی داشته و باید تا حد امکان به اعاده وضع به حالت سابق اقدام نمایند (رشیدی، ۱۳۸۹).

در حقوق بین‌الملل ارزش و فواید تالاب‌ها به شش دسته تقسیم شده‌اند:

۵-۱- زیستگاه گونه‌های جانوری و گیاهی

با توجه به شرایط زیست‌محیطی منحصر به فرد هر تالاب، معمولاً این بوم‌سازگان‌ها زیستگاه‌های بسیار پرازشی برای گونه‌های جانوری و گیاهی هستند. بالغ بر ۱/۳ گونه‌های جانوری یا در تالاب‌ها زندگی می‌کنند و یا به آنها وابسته هستند (رشیدی، ۱۳۸۹).

۵-۲- اثر اسفنجی تالاب

تالاب‌ها نقش به‌سزایی در تنظیم جریان‌های آبی ایفاء می‌کنند. اثر تالاب بر جریان‌های آبی به دو صورت کنترل سیلاب و تغذیه منابع آب زیرزمینی نمود می‌یابد.

۵-۳- کاهش بار رسوب

نهرها و رودخانه‌ها در مسیر عبور خود از حریم یک تالاب، بخش عظیمی از رسوبات را به دلیل کندی حرکت آب در تالاب از دست می‌دهند.

۵-۴- کاهش آلودگی آب

تالاب همچون یک تصفیه‌خانه مجهز، آلودگی آب‌های ورودی به خود را از طریق گیاهان تالابی جذب و آبی پاکیزه و عاری از نیتروژن، فسفر و مواد آلی را به محیط زیست بازمی‌گرداند.

۵-۵- حفظ سکونتگاه‌های انسانی

تالاب‌های موجود در ساحل با جذب قدرت امواج توفانی و کاهش میزان قدرت بادهای دریایی و یا توفان‌های کویری از آسیب رسیدن به محیط‌های شهری و روستایی جلوگیری می‌کنند.

۵-۶- پرورش محصولات زود بازده

اراضی تالابی جزء زمین‌های بسیار حاصلخیز محسوب می‌شود. کشت محصولات زودبازده همچون برنج در این اراضی و پرورش و صید ماهی در محیط تالاب‌ها جزء مزایای اقتصادی تالاب‌ها می‌باشد.

آنچه تاکنون بیان شد بخش کوچکی از بی‌شمار فواید تالاب به‌عنوان حساس‌ترین بوم‌سازگان موجود در جهان

دولت‌های عضو قرار گرفت.

۷- منابع حقوقی تالاب

ناهنجاری‌های اجتماعی و اقتصادی در خلال قرن گذشته تاکنون در جهت افزایش سطح رفاه بشریت زمینه تخریب و نابودی هر چه بیشتر زیست‌بوم‌های طبیعی را فراهم ساخته‌است.

تالاب‌ها که یکی از مصادیق آب می‌باشند به‌عنوان بخشی از محیط‌زیست از ارزش‌های بوم‌شناختی بسیار مهمی برخوردار هستند. ولی استفاده بی‌رویه از تالاب‌ها در خلال چندین دهه باعث نابودی جبران‌ناپذیر آن‌ها شده‌است. بنابراین حفاظت از تالاب‌ها به‌عنوان تنظیم‌کنندگان رژیم آب‌های زمین نظر تابعان حقوق بین‌الملل را به خود جلب کرد.

با توجه به اینکه حفاظت از تالاب‌ها نقش موثری در توسعه پایدار و همچنین تغییرات آب و هوایی دارد، در نتیجه استخراج قوانین لازم جهت حفاظت از این بوم‌سازگان‌های طبیعی از منابع حقوقی امری ضروری می‌باشد.

منظور از منابع حقوق تالاب‌ها صورت‌های ایجاد قواعد حقوق تالاب است. منابع ماهوی حقوق تالاب‌ها عبارتند از عقل، انصاف و مصالح انسان در جامعه، از ترکیب این سه عنصر اصلی همواره قوانین آب و تالاب و محیط‌زیست به‌وجود می‌آید (رشیدی، ۱۳۸۹). از سوی دیگر منابع شکلی حقوق تالاب‌ها به چند دسته کلی قانون، عرف، رویه قضایی و آراء دکتورین حقوق تقسیم‌بندی می‌شوند که از این میان قانون و عرف از اهمیت به‌سزایی برخوردارند، بنابراین به‌صورت اجمالی به بررسی آن‌ها پرداخته می‌شود:

۷-۱- قانون

در مبحث حقوق تالاب‌ها قانون به‌عنوان یکی از منابع شکلی آن در سه محور قانون صوری، قانون ماهوی و قانون شکلی قابل بررسی می‌باشد.

قانون در معنای صوری آن به قانونی اطلاق می‌شود که

می‌باشد که لزوم حفاظت و در صورت نیاز ترمیم و احیاء موارد در معرض خطر را دو چندان می‌کند.

۶- عوامل ناپایداری تالاب

تالاب‌ها از جمله با ارزش‌ترین زیست‌بوم‌ها و منابع طبیعی است که در دهه‌های اخیر مورد بهره‌برداری گسترده و مخرب قرار گرفته‌است. با توجه به این مهم که تالاب در حفظ توازن منابع آبی نقش به‌سزایی دارد، برای حفاظت از آن لازم است عوامل موثر در عدم پایداری زیست‌محیطی آن مورد بررسی قرار گیرد. تالاب‌ها به‌دلیل واقع شدن در پست‌ترین نقاط حوزه‌های آبخیز عموماً تحت تأثیر تغییرات بالادست خود قرار می‌گیرند. از مهم‌ترین عوامل ناپایداری تالاب‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- اجرای طرح‌های توسعه‌ای و زیر بنایی در محدوده‌های اثر گذار بر تالاب؛

- ورود آلاینده‌های زیستی و شیمیایی؛

- تغییر کاربری اراضی تالابی برای امور کشاورزی؛

- راهیابی گونه‌های غیر بومی و مهاجم به حریم تالاب؛

- کاهش آب ورودی به تالاب؛

- تغییر اقلیم حاکم بر محیط تالاب.

عوامل موثر در ناپایداری تالاب‌ها معمولاً به دلیل بروز یک سری موانع ریشه‌ای به قرار زیر ایجاد می‌شود:

- ضعف ساختار مدیریتی تالاب در عرصه داخلی و بین‌المللی؛

- عدم وجود پشتوانه لازم اجرایی برای حفاظت از تالاب‌ها؛

- وجود نداشتن نظارت کافی بر آب مصرفی کشاورزان؛

- فقدان هماهنگی بین بخشی در دستگاه‌های دولتی؛

- فقر اقتصادی و فرهنگی.

دلایل ذکر شده، عوامل ناپایداری تالاب‌ها را به‌شدت تشدید می‌کند. با آغاز دهه هفتاد میلادی رفع عوامل مخرب تالاب‌ها از طریق شناسایی عوامل ناپایدار کننده و رفع آن‌ها در دستور کار مراجع بین‌المللی و متعاقب آن

کشاورزی موجب گشت کنوانسیون رامسر ۱۹۷۱ به طور
اخص به موضوع حفاظت و بهره برداری پایدار از این
بوم‌سازگان‌ها اختصاص یابد.

کنوانسیون رامسر تنها سند بین‌المللی در نوع خود با تأکید
بر حفاظت و استفاده پایدار از تالاب می‌باشد
(سلیمی، ۱۳۹۰). هدف کنوانسیون، تضمین حفاظت و
استفاده معقول از تالاب‌ها با تکیه بر اقدامات محلی،
منطقه‌ای و بین‌المللی در جهت نیل به توسعه پایدار در
سراسر جهان است (سنایی‌پور، ۱۳۹۱).

۷-۳-۱- تاریخچه

انگیزه اصلی برای انجام اقدام بین‌المللی در خصوص
تالاب با راه‌اندازی پروژه Mar در اواخر دهه ۱۹۵۰ آغاز
شد. این پروژه با هدف افزایش آگاهی عمومی از اهمیت
تالاب و لزوم حفاظت از این بوم‌سازگان منحصر به فرد
تدوین گردید. این پروژه ابتکار مشترک سه سازمان
غیردولتی: اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت و منابع
طبیعی (در حال حاضر اتحادیه جهانی حفاظت
IUCN)^{۱۹}، دفتر بین‌المللی پژوهش‌های پرندگان
(IWRB)^{۲۰} و شورای بین‌المللی برای حفاظت از پرند
(ICBP)^{۲۱} بود.

کنفرانس بین‌المللی ICBP تحت نظارت پروژه Mar در
نوامبر ۱۹۶۲ ایجاد یک کنوانسیون بین‌المللی در زمینه
تالاب را ضروری دانست. در اولین اقدام یک لیست از
تالاب‌های با اهمیت بین‌المللی در اروپا و شمال آفریقا با
عنوان لیست Mar تهیه شد.

پیشنهاد اولیه کنوانسیون تالاب در کنفرانس اول اروپا در
خصوص حفاظت از غازه‌های وحشی در سال ۱۹۶۳ ارائه
شد^{۲۲}. پیش‌نویس اولیه برای کنوانسیون توسط کنفرانس
IWRB در سال ۱۹۶۶ تهیه شد. پیش‌نویس دوم نیز در
سال ۱۹۶۷ توسط دولت هلند ارائه شد. حمایت نهایی
برای کنوانسیون تالاب توسط کنفرانس بین‌المللی
حفاظت از پرندگان و دیر منابع در سال ۱۹۶۸ مورد تأیید
قرار گرفت. پیش‌نویس نهایی در مارس ۱۹۷۰ به جلسه
فنی کارشناسان در اسپو فنلاند به‌عنوان مبنای مذاکرات

اعتبار خود را از صورت و تشریفات وضع آن می‌گیرد
(کاتوزیان، ۱۳۸۰) از جمله قوانین صوری حکمی در
زمینه تالاب و محیط‌زیست می‌توان به موارد زیر
اشاره نمود:

- کنوانسیون تالاب‌ها - رامسر ۱۹۷۱؛

- کنوانسیون حفاظت از گونه‌های مهاجر وحشی؛

قانون ماهوی در این زمینه نیز یکی از جنبه‌های قانون آب
و تالاب است که حقی را در رابطه با محیط‌زیست و
آب‌ها برای جامعه یا افراد مورد شناسایی قرار می‌دهد.
قانون شکلی نیز یکی دیگر از جنبه‌های قانون در حقوق
تالاب‌ها است که از طریق وصول برخی از مصادیق،
حقوق فردی را نشان می‌دهد.

از جمله قوانین مورد استناد در مسایل زیست‌محیطی،
معاهدات و اسناد بین‌المللی می‌باشد که پس از تصویب
در مراجع ذی‌صلاح داخلی در زمره قوانین داخلی
کشورها قرار می‌گیرند. به دلیل اهمیت این دسته از قوانین،
بررسی آن‌ها را در بخشی مستقل بیان خواهد شد.

۷-۲- عرف

عرف دومین منبع شکلی حقوق تالاب‌ها محسوب
می‌شود. عرف "قاعده‌ای است که به تدریج و خود به
خود، میان همه مردم یا گروهی از آنان به‌عنوان قاعده‌ای
الزام‌آور مرسوم شده‌است."

عرف را از جهت‌های مختلف و متعدد می‌توان به انواع
عرف محلی^{۲۷}، قضایی^{۲۸}، لفظی و عملی تقسیم نمود.
عرف در حقوق تالاب‌ها نیز همچون دیگر شاخه‌های
حقوق اعم از داخلی و بین‌المللی از دو عنصر مادی و
معنوی تشکیل شده‌است.

۷-۳- قوانین بین‌المللی

تالاب‌ها گهواره‌های تنوع زیستی دنیا هستند که با
نگهداری آب و قابلیت زادآوری اولیه نقش مهمی در
بقای گونه‌های بیشمار از گیاهان و جانوران وابسته به
خود ایفاء می‌کنند. کنترل سیستم‌های آبی، تعدیل
درجه حرارت، جلوگیری از سیلاب و تأمین آب

زیست‌بوم تالاب و رابطه آن‌ها در کل که باعث حفظ محصولات، کارکردها و ویژگی‌هایش شود، لطمه‌ای وارد نشود (جعفری پور رودسری، ۱۳۹۰).

برای تحقق استفاده معقول از تالاب‌ها، باید نکات و شرایط ذیل مدنظر قرار گیرد:

شناخت شرایط تالاب و اتخاذ رویکرد جامع مدیریتی: کارگروه بررسی علمی و فنی^{۲۵} در سال ۲۰۰۵ ذیل ضمیمه E قطعنامه IX.۱ بیان می‌دارد جهت نیل به حفاظت و استفاده معقول از تالاب‌ها می‌بایست به چند پارامتر مهم توجه شود:

اول) تعیین جایگاه و خصایص بوم‌شناختی تالاب؛ دوم) تضمین وضعیت، روند و تهدیدهای مرتبط با تالاب؛ سوم) شناسایی کاهنده‌های تهدید و همچنین شناسایی تهدیدهای جدید؛

چهارم) انجام اقدامات لازم جهت از بین بردن تهدیدها. پس از اعمال تمام موارد بالا برای حفاظت از یک تالاب تدوین یک مدیریت جامع لازم است.

- تدوین سیاست‌های مناسب و قانون گذاری

قطعنامه VII.7 مصوب کنفرانس هفتم، دولت‌های عضو را به تصویب قوانین صریح در زمینه حفاظت از تالاب‌ها و در ادامه اجرای کامل و دقیق آن قوانین در سطوح مختلف کشور ملزم نموده است.

- ارزیابی زیست‌محیطی تالاب

جهت استفاده معقول از تالاب، ارزیابی زیست‌محیطی ضروری و لازم می‌باشد (فایر و توکر، ۲۰۰۰). این ارزیابی عبارت است از تعیین و برآورد اثرات احتمالی استفاده انسان از اراضی تالابی (بوتکین و کلر، ۱۳۸۲).

- رعایت اصل احتیاط

اصل ۱۵ اعلامیه ریو بیان می‌دارد: برای حفاظت از محیط‌زیست، دولت‌ها باید متناسب با امکانات خود تدابیر احتیاطی وسیعی را اعمال نمایند. در صورت خطر ورود صدمات شدید یا غیرقابل جبران، عدم وجود دلایل قطعی علمی نباید بهانه‌ای برای تأخیر در اتخاذ تدابیر موثر برای پیشگیری از ورود صدمه به محیط زیست شود.

کنفرانس بین‌المللی حفاظت از تالاب و پرندگان در رامسر ارائه شد.

کنوانسیون در ۲۱ دسامبر ۱۹۷۵ با تسلیم هفتمین سند تصویب به امین معاهده (یونسکو) از طرف یونان لازم‌الاجراء گردید.

کنوانسیون رامسر در خلال سال ۱۹۸۲ (پروتکل پاریس) و سپس در سال ۱۹۸۷ (اصلاحات رجینا) مورد بازنگری و اصلاح قرار گرفت.

۷-۳-۲- اهداف کنوانسیون

هدف بنیادین کنوانسیون رامسر "حفاظت و استفاده معقول از تالاب‌ها از طریق اقدامات محلی، منطقه‌ای و ملی از یک سو و همکاری بین‌المللی به منظور دستیابی به توسعه پایدار در سرتاسر جهان از سوی دیگر می‌باشد." مقدمه کنوانسیون به روشنی نشان می‌دهد که مذاکره‌کنندگان حفاظت از طیف گسترده‌ای از مزایای تالاب‌ها را مد نظر داشته‌است.

۷-۳-۳- تعهدات اطراف کنوانسیون

تعهدات کنوانسیون رامسر در سه محور قابل بررسی می‌باشد:

- تلاش در جهت استفاده معقول از کلیه تالاب‌ها از طریق برنامه ریزی‌های ملی اراضی، سیاست‌ها و قوانین مناسب، اقدامات مدیریتی و آموزش عمومی.

- تعیین تالاب‌های مناسب فهرست تالاب‌های با اهمیت بین‌المللی و تضمین تدوین و اجرای مدیریت کارآمد.

- همکاری‌های بین‌المللی در ارتباط با تالاب‌های فرامرزی، تالاب‌های مشترک و برنامه‌های توسعه موثر بر تالاب‌ها.

- ارائه طرح‌های ملی برای حفاظت از تالاب‌ها.

- ایجاد مناطق حفاظت شده.

- ثبت حداقل یک سایت واجد معیارهای کنوانسیون در فهرست تالاب‌های با اهمیت بین‌المللی.

استفاده معقول متضمن این نکته است که می‌توان از یک تالاب تا جایی استفاده کرد که کارکرد بوم‌شناختی، یعنی مجموعه عناصر زیست‌شناختی، فیزیکی و شیمیایی

مورد مسایل اصلی کنوانسیون می‌باشد.
- استفاده از مدل همکاری‌های منطقه‌ای تالاب‌ها موسوم به Medwet.
- تعیین یک مقام اداری^{۳۷} به‌عنوان مسئول اجرایی کنوانسیون در سطح ملی.
- تشویق دولت‌های عضو به تأسیس کمیته‌های ملی تالاب^{۳۸}.

- درج نام تالاب‌هایی که در حفظ ویژگی‌های بوم‌شناختی خود با مشکل مواجه هستند در لیست Montreux Record^{۳۹}.

- دریافت کمک‌های مالی از صندوق کمک‌های کنوانسیون رامسر توسط کشورهای واجد شرایط به‌منظور اجرای طرح‌های حفاظتی و استفاده معقول از تالاب‌ها.

۷-۳-۵- کنوانسیون رامسر و سازمان‌های بین‌المللی

کنوانسیون رامسر پس از تصویب در راستای دستیابی به اهداف خود با چهار سازمان غیردولتی تعامل نزدیک برقرار نمود، که این سازمان‌ها طی قطعنامه سال ۱۹۹۹ به‌عنوان "سازمان‌های بین‌المللی همکار کنوانسیون" معرفی شدند.

از مهم‌ترین وظایف سازمان‌های مذکور، ارائه کمک‌های فنی و اطلاعاتی لازم در سطوح جهانی، منطقه‌ای، ملی و محلی برای اجرای هر چه بهتر کنوانسیون رامسر می‌باشد. این سازمان‌ها عبارتند از سازمان حفاظت از پرندگان، اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت، موسسه بین‌المللی آب، Wetland International و WWF International.

۷-۳-۶- کنوانسیون رامسر و کنوانسیون‌های

زیست محیطی

با توجه به اینکه تالاب‌ها بخشی از یک ساختار زیست محیطی بسیار گسترده می‌باشند، وجود همکاری مستمر و پایدار میان تمام سازمان‌ها و کنوانسیون‌های تدوین شده در زمینه حفاظت از محیط زیست اعم از منطقه‌ای و جهانی لازم و ضروری می‌باشد.

-کنوانسیون تنوع زیستی CBD

در نوامبر سال ۱۹۹۶ کنوانسیون تنوع زیستی از متعهدان

این اصل در خلال چند دهه اخیر به یکی از اصول پذیرفته شده بین‌المللی مبدل گشته بنابراین در خصوص حفاظت از تالاب‌ها اگر انجام پروژه‌های خطری برگشت‌ناپذیر بر ویژگی‌های بوم‌شناختی تالاب به همراه داشته باشد، انجام اقدامات بازدارنده و یا انجام پروژه به نحوی که از بروز صدمات جلوگیری نماید و یا انحلال کامل طرح ضروری می‌باشد.

- رعایت سهم حقایق تالاب

رعایت سهم حقایق تالاب یکی از مهم‌ترین عناصر استفاده معقول از تالاب می‌باشد.

حقایق زیست محیطی، به میزان آبی اطلاق می‌شود که می‌بایست در یک رودخانه، تالاب یا حوزه ساحلی وجود داشته باشد تا بتواند تمامیت بهره‌وری و در نهایت بقای آن زیست‌بوم را تضمین نماید (بیران، ۱۳۸۷).

قطعنامه VIII.1 در چارچوب کنوانسیون رامسر قوانین و مقررات مربوط به مدیریت آب برای حفظ کارکرد بوم‌شناختی تالاب‌ها و رعایت حقایق آن‌ها را در هشتمین کنفرانس اعضاء کنوانسیون در اسپانیا به امضاء رسیده است. مطابق این قطعنامه، دولت‌های عضو موظف هستند در خصوص رعایت سهم حقایق تالاب‌های موجود در کشور خود و یا تالاب‌های کشورهای همسایه که از رودخانه‌های کشورهای دیگر تأمین آب می‌شوند تدابیر لازم را اتخاذ نمایند.

بنابراین بدون توجه به موارد ذکر شده، استفاده معقول از تالاب امری محال و غیرقابل دسترس خواهد بود.

۷-۳-۴- مکانیزم‌های اجرایی کنوانسیون

کنوانسیون رامسر ۱۹۷۱ برای کسب اهداف خود مکانیزم‌های اجرایی ذیل مواد کنوانسیون به شرح زیر تدوین نموده است:

- کنفرانس طرف‌های متعهد (COP)^{۳۶} هر سه سال یکبار.

- برگزاری اجلاس سالانه کمیته دایمی متشکل از نمایندگان نواحی شش‌گانه کنوانسیون رامسر در جهان.

- پانل بررسی علمی و فنی مسئول ارائه راهنمایی در

علوم، نفت، امور خارجه، وزارت جهاد کشاورزی و دو نماینده از سازمان‌های غیر دولتی تشکیل داده‌است.

۷-۳-۸- مسئول حفاظت از تالاب در ایران

بر طبق بند ب ماده ۵ قانون ایمنی زیستی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۸ تالاب‌ها متعلق به دولت و در اختیار سازمان محیط زیست بوده^{۲۰} و این سازمان در بهره‌برداری از آن‌ها قائم‌مقام قانونی موسسات یا سازمان‌های مربوطه است، البته مرداب انزلی به دلیل شرایط خاص آن از این قاعده مستثنی می‌باشد.

در ادامه ماده ۶ آیین‌نامه اجرایی این قانون مصوب ۱۳۹۲ مقرر می‌دارد:

"مسئولیت صدور، تمدید، لغو مجوز، نظارت و پایش هرگونه فعالیت در عرصه محیط زیست و تنوع زیستی شامل گونه‌های گیاهی و جانوری وحشی و زیستگاه‌های آنها در ذخیره‌گاه‌های زیست‌کره، مناطق چهارگانه، مناطق شکار ممنوع، رودخانه‌ها، تالاب‌ها، دریاها و سواحل بر عهده سازمان حفاظت محیط زیست بوده و متناسب با موضوع یکی از معاونت‌های این سازمان مسئولیت صدور، تمدید و لغو مجوز فعالیت موارد موضوع قانون را به عهده دارد."

بنابراین برخی مصوبه‌های دولتی مقدم بر این آیین‌نامه که خود در این زمینه چالشی برای حفاظت از تالاب‌ها به‌شمار می‌آمدند و استفاده تالاب‌ها را برای برخی نهادها مجاز می‌دانستند نیز نسخ می‌شود.

۸- گسترش کنوانسیون رامسر

حرکت کنوانسیون رامسر پس از تصویب تا چهار سال بسیار کند و ناامید کننده بود اما در سال ۱۹۸۰ در زمان اولین جلسه کنفرانس اعضاء (Cop 1) ۲۸ کشور با تصویب کنوانسیون عضویت خود را تثبیت نمودند.

اغلب اعضاء در این دوران از کشورهای اروپایی بودند، با این حال نگرانی اساسی در این زمان بیشتر مربوط به مسایل پرندگان در طبیعت بود. در آن سال‌ها هیچ بودجه‌ای برای فعالیت کنوانسیون و احزاب وجود نداشت

کنوانسیون رامسر جهت همکاری به عنوان شریک اصلی اجرای اهداف CBD مرتبط با تالاب‌ها دعوت به عمل آورد.

- کنوانسیون ملل متحد در مورد مبارزه با بیابان زدایی UNCCD؛

برخی از تالاب‌های جهان در مناطق بسیار خشک واقع شده‌اند. در نتیجه همکاری مشترک میان کنوانسیون رامسر و UNCCD می‌تواند زمینه حفاظت از تالاب‌های در معرض خطر را بهبود بخشد.

- کنوانسیون حفاظت از گونه‌های مهاجر و حیوانات وحشی CMS؛

همکاری این دو کنوانسیون از فوریه ۱۹۹۷ آغاز شد. طرفین کنوانسیون CMS و رامسر سعی در تقویت همکاری‌های مشترک در زمینه‌های حفاظت مشترک، جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها و بررسی گونه‌های مهاجر در معرض خطر دارند.

-کنوانسیون چارچوب ملل متحد در مورد تغییرات آب و هوایی UNFCCC.

از چند دهه گذشته تاکنون جهان شاهد تغییرات آب و هوایی بسیار گسترده بوده که نه تنها نحوه زندگی بشر بلکه محیط زیست اطراف را نیز به شدت متأثر ساخته‌است. از این رو دبیرخانه کنوانسیون رامسر، IUCN را مأمور تهیه سند فنی با عنوان "تالاب‌ها و تغییرات آب و هوایی" برای ارائه به کنفرانس پنجم UNFCCC نمود.

۷-۳-۷- ایران و کنوانسیون رامسر

نماینده ایران در تاریخ ۴ شهریور ۱۳۵۱ کنوانسیون را امضاء نمود. قانون مذکور پس از تصویب مجلس سنا در تاریخ دوشنبه ۱۸ فروردین ۱۳۵۲ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

نماینده و مجمع کنوانسیون رامسر در ایران، سازمان محیط زیست است که مسئولیت نظارت و اجرای هر چه بهتر مفاد کنوانسیون را به عهده دارد. سازمان محیط زیست برای پیشبرد اهداف مورد نظر کنوانسیون، کمیته‌ای با نام کمیته ملی کنوانسیون رامسر با حضور نماینده‌های وزارت

اهمیت بین‌المللی تا حد امکان همسو با تعهدهای کنوانسیون و اهداف آن در حرکت است. در حال حاضر کنوانسیون دارای ۱۶۸ عضو است و ۲۱۸۶ تالاب ثبت‌شده در لیست کنوانسیون دارد که معادل ۲۰۸۴۴۹۲۷۷ هکتار محیط تالابی را پوشش داده و این نشان‌دهنده موفقیت نسبی کنوانسیون رامسر در جلب حمایت بین‌المللی برای حفاظت از تالاب‌ها به‌عنوان یکی از اجزاء محیط زیست می‌باشد.

۱۰- چالش‌های پیش روی

گزارش‌های سال ۲۰۱۰ نشان‌داد هنوز تعداد زیادی از تالاب‌های داخلی و ساحلی در معرض تخریب و نابودی کامل هستند. بیشتر این تالاب‌ها در کشورهای توسعه‌نیافته و یا در حال توسعه قرار دارند که به‌دلیل ضعف‌های شدید اقتصادی، بهداشتی و آموزشی نمی‌توان از دولت‌هایشان بیش از توانایی انتظار داشت. در اغلب این کشورها بودجه سرانه دولت برای رفع نیازهای بهداشتی و خدماتی صرف می‌شود و حفاظت از محیط‌زیست در اولویت دولت‌ها قرار ندارد. بنابراین اعضای کنوانسیون باید برای مقابله با چالش‌های پیش‌رو با بررسی دقیق عوامل و دلایل چالش‌ها نسبت به رفع آن‌ها اقدام نمایند. جهت بهبود شرایط کنونی می‌توان به راهکارهای زیر اشاره نمود:

- انجام اقدام‌های پیشگیرانه در خصوص تالاب‌هایی که هنوز در معرض خطر نیستند.
- انتقال کارخانه‌های صنعتی و شیمیایی از اطراف حریم تالاب‌ها.
- ایجاد سیستم‌های انتقال فاضلاب و جلوگیری از ورود مجدد فاضلاب به تالاب‌ها.
- به‌کارگیری توان اقتصادی بخش خصوصی.
- آموزش گسترده در راستای فهم اهمیت تالاب‌ها در سطوح اولیه مدارس.
- استفاده از خود طبیعت برای ترمیم تالاب‌ها.
- ارائه طرح‌های ساده و کارآمد بدون نیاز به بودجه کلان مالی برای حفاظت و ترمیم تالاب‌ها.

و کنوانسیون برای انجام وظایف اساسی خود به سازمان‌های غیر دولتی IUCN و IWRB وابسته بود. ساز و کار کنوانسیون رامسر عملاً پس از اصلاحات پروتکل پاریس (۱۹۸۲) و اصلاحات رجینا (۱۹۸۷) تدوین و ساختار بودجه‌ای کنوانسیون و یک دبیرخانه دائمی نیز ایجاد گردید.

در طول دهه ۱۹۸۰ کنوانسیون به رشد خود ادامه داد و اعضاء به ۳۰ دولت افزایش و بیش از ۳۰۰ تالاب در زمره تالاب‌های با اهمیت بین‌المللی در لیست سایت‌های رامسر قرار گرفت. تعداد اعضاء در سال ۱۹۸۷ به دو برابر افزایش یافت (۷۷ عضو، ۶۱۰ سایت). در پنجمین جلسه کنفرانس اعضاء (COP5) مفهوم استفاده پایدار از تالاب‌ها برای دستیابی به توسعه پایدار مطرح شد. در این سال پانل علمی و فنی (STRP) مجموعه‌ای از دستورالعمل‌ها و توصیه‌های فنی برای استفاده معقول از تالاب‌ها را به اعضاء ارائه داد.

صدور قطعنامه "تالاب و آب" در سال ۱۹۹۶ به‌طور ضمنی پس از بیان اهمیت آب برای بوم‌سازگان‌های تالابی به بحران آب شیرین در بسیاری از مناطق جهان اذعان نمود.

در پایان دهه ۱۹۹۰ کنوانسیون رامسر با جذب صدمین دولت عملاً به یک کنوانسیون جهانی مبدل گشت. با آغاز هزاره سوم تاکنون تعداد اعضاء کنوانسیون به‌طور پیوسته در حال افزایش است و این به‌معنای افزایش سطح آگاهی عمومی مردم در سراسر جهان می‌باشد به‌طوری‌که حتی دولت‌های توسعه‌نیافته نیز پیوستن به این کنوانسیون را لازم می‌دانند.

۹- سنجش موفقیت کنوانسیون رامسر

چهل و چهار سال پس از تصویب کنوانسیون رامسر این پرسش به ذهن متبادر می‌گردد که آیا این اقدام بین‌المللی تاکنون موفق عمل نموده است یا خیر؟ پژوهش‌ها نشان می‌دهد با تمام کاستی‌های موجود وضعیت تالاب‌ها در کشورهای دارای تالاب‌های با درجه

تالاب از طریق دو عامل انسانی و تغییرهای شدید آب و هوایی تهدید می‌شود. از طریق وضع قوانین اعم از داخلی و بین‌المللی می‌توان فعالیت‌های انسانی را در راستای حفاظت و در صورت نیاز مرمت تالابها هدایت کرد. ولی در خصوص عامل دوم، باید متذکر شد که تغییرهای آب و هوایی نیز به نوبه خود به دلیل اقدام‌های نابه‌جای انسانی و دخل و تصرف در محیط زیست پدید می‌آیند. با توجه به اینکه تخریب محیط زیست یک عامل درون‌مرزی نبوده و اثرات آن می‌تواند به کشوری دیگر انتقال یابد، ایجاد چارچوبی جامع برای حفاظت از آن و اجزایش (همچون تالابها) ضروری می‌باشد.

کنوانسیون رامسر ۱۹۷۱ همان چارچوب جامع البته برای حفاظت ویژه از تالابها می‌باشد که در خلال بیش از چهار دهه فعالیت خود توانست با جذب ۱۶۸ کشور و ثبت بیش از ۲۰۰۰ سایت معادل ۲۰۸۴۴۹۲۷۷ هکتار اراضی تالابی را تحت پوشش قرار دهد که در نوبه خود موفقیت بزرگی در اقدام‌های حفاظتی محیط زیستی محسوب می‌شود.

گزارش‌های سال ۲۰۱۰ نشان‌داد به دلیل شرایط بد اقتصادی و اجتماعی در تعداد زیادی از کشورهای جهان، کنوانسیون جهت حفاظت از منابع تالابی با چالش مواجه است که برای رفع موانع اقدام‌ها و همکاری‌های بین‌المللی ضروری است.

۱۲- پی نوشت‌ها

۱- مرز تالاب یا حد بستر، خطی است که بالاترین پیشروی آب را شامل می‌شود. جهت تعیین مرز تالاب از معیارهایی همچون اطلاعات هیدرولوژی، بررسی پروفیل خاک و پوشش گیاهی استفاده می‌شود.

۲- حریم اکولوژیکی تالاب شامل پهنه جغرافیایی داخل مرز تالاب به اضافه زیستگاه‌های حاشیه‌ای مرتبط با آن می‌باشد.

۳- حریم هیدرولوژی شامل کل حوزه آبخیز تالاب می‌گردد.

۴- peat lands: پست لند یا تورب زار به مرداب‌ها و باتلاق‌هایی که به علت کم بودن اکسیژن به‌طور ناقص تجزیه شده‌اند اطلاق می‌شود.

- ایجاد گروه‌های عملیاتی برای اجرای مراحل حفاظت و ترمیم تالابها در کشورهایی که فاقد توانایی‌های علمی و اجرایی لازم هستند.

- همکاری دانشگاه‌های کشورهای توسعه‌یافته با کشورهای توسعه‌نیافته یا در حال توسعه برای انتقال دانش روز و ارایه خدمات ارزان جهت حفاظت و ترمیم تالابها.

۱۱- بحث و نتیجه‌گیری

شناخت ارزش اقتصادی و خدمات زیست‌محیطی تالابها یک مفهوم نسبتاً جدید در مفاهیم محیط زیست است. در ایالات متحده آمریکا تلاش برای حفاظت از تالابها با وضع قانون آب پاک در سال ۱۹۷۲ آغاز شد، در حالی‌که برخی از کشورهای در حال توسعه یا تلاشی را آغاز نکرده و یا در ابتدای راه هستند. به‌عنوان مثال، دولت چین قانون حفاظت و مرمت تالاب‌های در معرض خطر را در سال ۲۰۰۵ تصویب نمود.

همان‌طور که در کنوانسیون رامسر تعریف شده‌است، تالاب شامل طیف وسیعی از زیستگاه‌های مانند باتلاق، پیت‌لندها، دشت‌های سیلابی، رودخانه‌ها و دریاچه‌ها، مناطق ساحلی و مانگروها و حتی صخره‌های مرجانی و دیگر مناطق دریایی می‌باشد که در شرایط جزر و مد عمیق‌تر از شش متر نباشد. کنوانسیون رامسر علاوه بر مناطق ذکر شده محیط‌های مصنوعی همچون حوضه‌های درمان و مخازن پشت سدها را نیز جزء بوم‌سازگان تالابی تعریف نموده‌است.

اصل استفاده معقول و ترمیم و نگهداری از بوم‌سازگان تالابی قلب کنوانسیون رامسر است. حفظ شخصیت زیست‌محیطی تالابها با درج نام آنها در لیست تالاب‌های با درجه اهمیت بین‌المللی و تأمین امنیت آنها و استفاده معقول از سطح و بسترشان جزء تعهدهای اصلی اعضاء کنوانسیون می‌باشد. برای در اختیار داشتن این گهواره‌های زمین، اعمال تکنیک‌های مدیریتی با درجه‌ای از دخالت قانون امری اجتناب‌ناپذیر است.

۱۳- منابع

- امین منصور، جواد (۱۳۸۸) "رویکردهای بین المللی در برخورد با منابع طبیعی و محیط زیست"، فصلنامه سیاست خارجی، سال بیست و سوم، شماره ۳.

- سنایی پور، سعید (۱۳۹۱) "بررسی ابعاد حقوقی معضلات دریاچه ارومیه از دیدگاه حقوق بین الملل محیط زیست"، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده حقوق.

- سلیمی ترکمانی، حجت (۱۳۹۰) "بررسی مشکل زیست محیطی دریاچه ارومیه از منظر حقوق بین الملل محیط زیست"، فصلنامه راهبرد، سال بیستم، شماره ۵۸.

-رضانی، قوام آبادی و محمد حسین و سعید سینایی پور (۱۳۹۲) "بررسی حقوقی پایبندی ایران به تعهد استفاده معقول از دریاچه ارومیه با تأکید بر کنوانسیون رامسر"، مجله حقوقی دانشگاه شیراز، دوره پنجم، شماره ۳.

- رشیدی، حمید (۱۳۸۹) "فلسفه حقوق تالابها"، تهران، نشر میزان، دوره سه جلدی، چاپ اول.

- قاسمی، ناصر (۱۳۸۴) "حقوق کیفری محیط زیست"، تهران، انتشارات جمل الحق، چاپ دوم.

- کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۸) "مقدمه علم حقوق و مطالعه در نظام حقوقی ایران"، تهران، شرکت سهامی انتشار، چاپ بیست و پنجم.

- کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۷) "فلسفه حقوق"، تهران، شرکت سهامی انتشار، چاپ اول.

- موسوی، سید فضل .. (۱۳۹۲) "حقوق بین الملل محیط زیست (ترجمه)"، تهران، نشر میزان، چاپ دوم.

- منصوری، جمشید و نعمت .. خراسانی (۱۳۶۴) "تالابها، ارزش و اهمیت آنها برای انسان"، مجله محیط

۵- swamp: به تالابهایی اطلاق می شود که دارای رطوبت اشباع شده بوده و رستنی هایی بر آن روییده باشند.

6. Marsh

7. Rubec, c.etal. 1999 a frame work for developing and implementing national wetland policies.

۸- estuaries and tidal flats: تالاب در مصب رودخانه

منطقه ای است که در آن رودخانه با آب شیرین به دریا با آب شور بر خورد می کند و دلتاها و باتلاق های نمکی را ایجاد می نماید. این مناطق از نظر غذایی بسیار غنی بوده و محلی مناسب برای رشد سریع ماهی های جوان می باشند.

۹- mangroves and other tidal forests: این نوع

اکوسیستم تنها در مناطق استوایی و زیر استوایی در دهانه رودهای پویا دیده می شود.

10. Marine and open coast

11. Coral reefs

12. Inland wetlands

13. Riverine wetlands

14. Palustrine wetlands

15. Swamp forests and peatbogs

16. Lacustrine wetlands

۱۷- همچون حقایب یک روستا.

۱۸- دادنامه شماره ۶۲۷-۱۳۶۶/۱۰/۱۴ شعبه ۲۱ دیوان عالی

کشور مصداق از یک عرف قضایی می باشد (پرونده تقسیم آب مشروب شهرستان ماکو).

19. The world conservation union

20. The international waterfowl research bureau (IWRB)

21. International council for bird preservation (ICBP)

22. Organised by IWRB in st. Andrews, Scotland.

23. Wise use

۲۳- کنفرانس کشورهای عضو رکن سیاست گذاری کنوانسیون است که هر سه سال یکبار برگزار می شود.

۲۴- ویژگی های بوم شناختی تالاب عبارتند از: ساختار و روابط متقابل میان اجزاء بیولوژیکی، شیمیایی و فیزیکی تالاب.

25. The Scientific and Technical Review Panel (STRP)

26. Conference of parties

27. Administrative Authority

28. National wetland committee

۲۹- ایران با هفت سایت تالابی در آستانه انقراض به همراه یونان در صدر لیست قرار دارد.

۳۰- در این ماده می خوانیم: "مسئولیت حفاظت از تنوع زیستی و ذخایر ژنتیکی آن در محدوده حیات وحش، پارک های ملی، مناطق حفاظت شده، مناطق شکار ممنوع، رودخانه ها، تالابها و دریاها بر عهده سازمان محیط زیست کشور است."

-“Manual constructed wetlands treatment of municipal waste waters”, (1999) U.S. Environmental protection Agency.

-Sullivan, Carolin A. (2011) ” Managing wetland: integrating natural and human processes according to law”, hyd sci Journal.

-Shine, Clare, Deklemm, Cyrille, wetlands, (1999) “water and the law (using law to advance wetland conservation and wise use)”, IUCN Environmental policy and law paper, No.38.

-Ramsar hand book 3, (2010) “law and institutions”.

-Ramsar hand book 1, (2010) “wise use of wetland”.

شناسی، سال دوازدهم، شماره ۱۳.

-Liu, J. and J. Diamond (2005) ”Chain, Environment in a globalizing world “, Nature . 435:1179-1206

-Lepage, Ben (2011) “Wetland integrating multidisciplinary concepts”, springer.

-Kaiser, Jocelyn. (2001) ” Recreated wetlands no Match for original “, science .293(5527):25.

-Marti, Aron (2011) ”Wetlands: a review, with tree case studies: china, u.s.a, ethipia “, International Resource Management.

